

А.В. Черкасов, Ю.М. Гладких
Cherkasov, A.V., Hladkykh, Yu.M.

Інвестиційне забезпечення агропромислових інтеграційних об'єднань – фактор підтримання якості життя сільського населення в умовах кризи

Investment in Agroindustrial Integration Associations as a Factor to Maintain the Rural Residents' Standard of Living in Crisis

Наведено результати дослідження інвестиційної привабливості інтеграційних об'єднань в агропромисловому комплексі, удосконалено теоретичні засади її досягнення. Обґрунтовано можливість інвестиційного забезпечення процесів формування та розвитку агропромислових інтеграційних об'єднань як фактора підтримання якості життя сільського населення в умовах кризи. Запропоновано шляхи подальшого розвитку агропромислового комплексу, підвищення ефективності виробництва.

Ключові слова: інвестиції, агропромисловий комплекс (АПК), якість життя, інтеграційні об'єднання, підприємства.

This article reveals results of pursued study of investment attractiveness of integration associations in the agro-industrial complex and it improved theoretical principles for achieving this investment attractiveness. The article justified the possibility of investment support for the formation and development of agro-industrial integration associations as a factor in maintaining the the rural residents' standard of living during crisis. The authors offered the ways for further development of the agro-industrial complex and increase in production efficiency.

Keywords: investment, agro-industrial complex (AIC), standard of living, integration associations, enterprises.

Постановка проблеми. Функціонування економічної системи можливе лише за умови її забезпечення матеріальними, трудовими, фінансовими та іншими ресурсами. Їх акумулювання і використання у виробничому процесі є основою інвестиційної діяльності, яка забезпечує розвиток економіки і суспільної системи в цілому. У свою чергу, це є базисом для підвищення рівня якості життя населення. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності значною мірою залежить від інвестиційної привабливості підприємств.

Проблема управління інвестиційними процесами в АПК вирізняється особливою складністю і багатогранністю, оскільки саме в цій діяльності тісно поєднуються інтереси всіх суб'єктів господарювання. Наслідки такого управління проявляються не тільки в економіці, а й у соціальній, політичній та інших сферах, мають внутрішньогалузеве, демографічне, природоохоронне значення і даються взнаки тривалий період. Формування інтеграційних об'єднань, з яким значною мірою пов'язується розвиток АПК, потребує дослідження особливостей їх інвестиційної привабливості та розвитку теоретичних засад її досягнення в межах концепції управління якістю життя населення. Остання передбачає, що найважливішою умовою досягнення швидкого інноваційно-орієнтованого економічного зростання є високі якісні характеристики життя населення, які визначають задоволення більшості його нагальних потреб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню окремих аспектів інвестиційної привабливості інтеграційних об'єднань в АПК, підтриманню якості життя сільського населення в умовах кризи присвячено праці А.П. Гайдуцького [1, с. 1–15], І.В. Грабовець [2, с. 55–60], В.С. Курило [3, с. 77–80], Г.П. Лайко [4, с. 1–22], Т.В. Мацибори [5, с. 1–18], О.М. Могильного [6, с. 40–51], О.Ф. Новикової [7, с. 1–220], Т.В. Польової [8, с. 165–171], П.Т. Саблука [9, с. 4–18]. Авторами розглядалися питання її сутності, особливостей та методичних основ її забезпечення. Подальший розвиток цього напрямку визначає потребу удосконалення теоретичних основ забезпечення

Черкасов Андрій Володимирович, доктор економічних наук, завідувач кафедри управління персоналом та економіки праці, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України (Київ);

Гладких Юрій Миколайович, аспірант кафедри управління персоналом та економіки праці, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України (Сєвєродонецьк).

Cherkasov, Andriy Volodymyrovych, Dr. S. (Econ.), Head of the Department of Personnel Management and Labor Economics, Ukrainian State Employment Service Training Institute (Kyiv); Hladkykh, Yuriy Mykolajovych, PhD student at the Department of Personnel Management and Labor Economics, Ukrainian State Employment Service Training Institute (Severodonetsk).

© Черкасов А.В., Гладких Ю.М., 2016

© Cherkasov, A.V., Hladkykh, Yu.M., 2016

інвестиційної привабливості інтеграційних об'єднань в АПК.

Мета статі – аналіз інвестиційного забезпечення формування та розвитку агропромислових інтеграційних об'єднань як фактора підтримання якості життя сільського населення в умовах кризи та розробка рекомендацій щодо покращання інвестиційного клімату.

Виклад основного матеріалу. Однією з фундаментальних детермінант економічного зростання та стимулювання розвитку АПК, яке має покращувати якість життя сільського населення, є інвестиції. Інтенсивний розвиток галузі потребує саме таких вкладень, що забезпечують випереджаюче зростання виробництва і сприяють підвищенню його ефективності. Значні соціально-економічні перетворення, пов'язані зі зміною процесів формування, розподілу, перерозподілу фінансових та інших ресурсів, а також зміна відносин власності зумовили різке падіння рівня агропромислового виробництва в 1990-х роках і низькі темпи його зростання упродовж 2000-х років, що відразу ж негативно позначилося на якості життя сільського населення. Незадовільний стан розвитку АПК також пов'язаний із незавершеністю ринкових перетворень, відсутністю правових інструментів і відповідного фінансового забезпечення. Як наслідок, реформування аграрного сектору не набуло системного характеру і не забезпечило досягнення передбачуваних соціально-економічних результатів.

Інвестиції являють собою вкладення капіталу з метою його наступного збільшення або досягнення соціального ефекту. Вони є базою для застосування інших вартісних категорій – грошей, фінансів, кредиту, доходу (прибутку), цін, що відображають відтворення основних фондів і обігових коштів. Слід зазначити, що до 1991 р. поняття "інвестиції" замінялося терміном "капітальні вкладення", що характеризує діяльність замовників (інвесторів). Капітальні вкладення розглядалися у двох аспектах: як економічна категорія – процес, пов'язаний із формуванням ресурсів, і як система грошових відносин, пов'язаних із формуванням вартості, авансованої у довгостроковому періоді в основні фонди від моменту виділення коштів до моменту їхнього відшкодування. Основним об'єктом вивчення були капітальні вкладення як процес формування вартості, авансованої в розширене відтво-

рення основних фондів. У сучасних умовах капітальні вкладення можна розглядати лише як одну з форм інвестицій.

Інвестиційна діяльність інтеграційних об'єднань в АПК як об'єктивна єдність процесів вкладення ресурсів і одержання прибутку або соціального ефекту в перспективі може здійснюватися на основі збігу інвестиційного попиту і пропонування. Суб'єкти інтеграційних об'єднань реалізують інвестиційний попит і пропонування, вступаючи у певні економічні взаємовідносини за допомогою інвестиційного ринку.

Сучасний ринок інвестицій в Україні характеризується великим попитом і незначним пропонуванням. У зв'язку з цим перед інвесторами виникає завдання вибору найпривабливіших інтеграційних об'єднань АПК, який слід здійснювати на основі порівняння показників інвестиційної привабливості кожного об'єднання. Об'єктами інвестування є як підприємства, так і виокремлені в їх складі сільськогосподарські цільові групи (СЦГ), до складу яких входять підрозділи підприємства, пов'язані технологічно та організаційно, горизонтально чи вертикально. Їх діяльність являє собою єдиний комплекс робіт, проаналізувати який можна за допомогою остаточних показників. Інвестиційна привабливість інтеграційних об'єднань АПК – це така їх характеристика, яка враховує суперечливі цілі інвестора: максимальний прибуток за мінімального ризику на певному об'єкті.

На рис. 1. наведено дані про рівень зношування основних фондів підприємств АПК (сільськогосподарських підприємств та переробних підприємств харчової промисловості), з яких помітне його поступове зростання, що свідчить про старіння виробничої бази підприємств та низькі темпи її оновлення за рахунок інвестиційних вкладень. Зношування основних фондів у харчовій промисловості у 2012 р. становило понад 63%, що, безумовно, свідчить про потребу активізації інвестиційної діяльності та застарілість виробничої бази переробників. Водночас у сільському господарстві, де половина продукції виробляється на низькотехнологічних фондах господарствами населення, зношування основних фондів підприємств становило 39%, що також визначає значне технологічне відставання галузі та потребу підвищення інвестиційної активності в її межах.

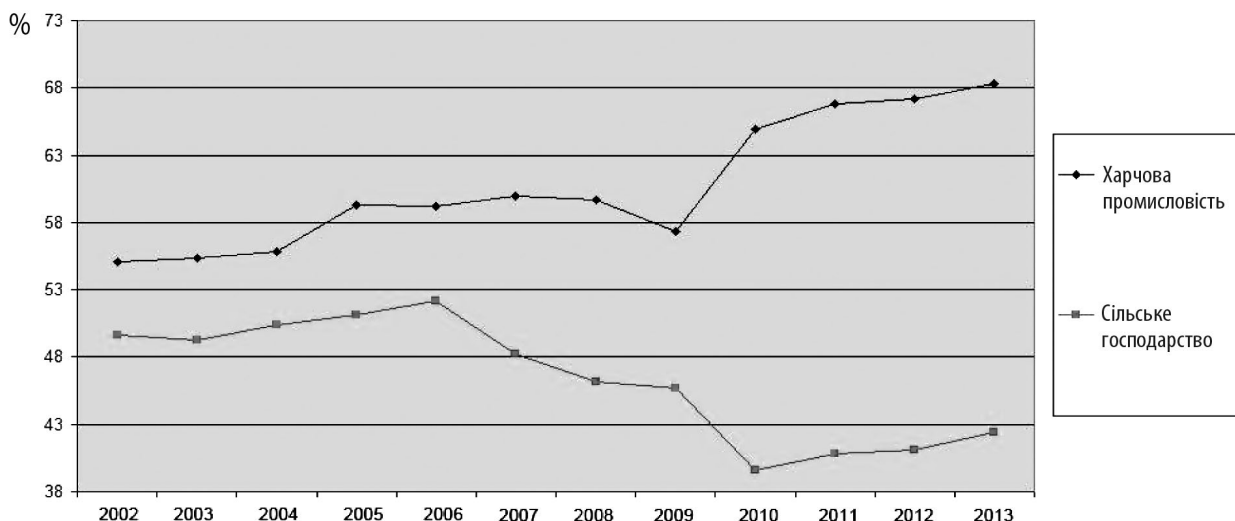

Рис. 1. Зношування основних фондів у сільському господарстві та харчовій промисловості у 2002–2013 рр., % Джерело [10].

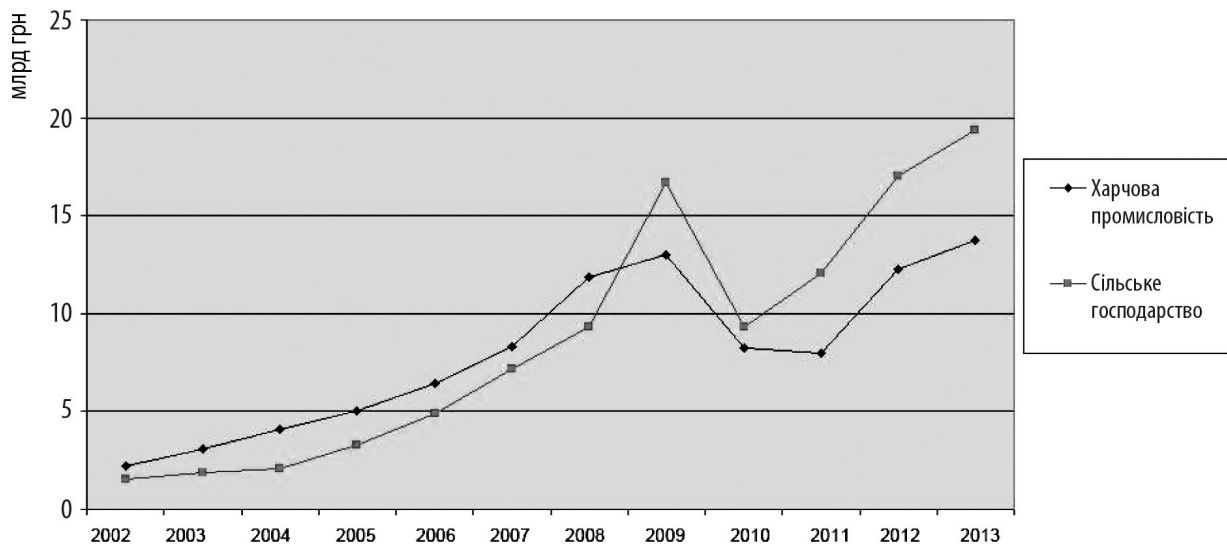

Рис. 2. Інвестиції у сільське господарство та харчову промисловість у 2002–2013 рр., млрд грн

Джерело [11].

Аналіз динаміки інвестицій досліджуваних підприємств (рис. 2) визначає суттєвий вплив фінансово-економічної кризи на процеси інвестиційного забезпечення розвитку агропромислового виробництва. Поступове нарощування інвестиційних вкладень протягом 2003–2009 рр. було призупинене у 2010–2011 рр., що суттєво вплинуло на процеси технічного переоснащення виробничої бази. Відновлення інвестиційної активності зазначених підприємств у 2012–2013 рр. дало можливість дещо знизити рівень зношування основних фондів, однак обсяги інвестицій лишаються незадовільними і дозволяють докорінної модернізації підприємств харчової промисловості у найближчі роки (навіть у стратегічній перспективі). Анексія Криму Російською Федерацією в 2014 р. і військові дії на Сході України різко знизили інвестиційну привабливість нашої країни як у сільському господарстві в цілому, так і на підприємствах харчової промисловості.

Найважливішою умовою подальшого розвитку АПК, підвищення ефективності виробництва, та, як наслідок, збереження, а в перспективі й покращання якості життя сільського населення в умовах кризи є активізація інвестиційних процесів як за рахунок власних фінансових ресурсів кожного підприємства, так і за рахунок державної фінансової підтримки АПК, здійснюваної за двома основними напрямками:

- пряма фінансова підтримка: бюджетні асигнування; пільгове бюджетне кредитування; прямі державні закупівлі продукції для державних потреб і резервів; підтоварний кредит;
- непряма державна фінансова підтримка: дер-

жавні гарантії кредитів; удосконалення системи збуту продукції АПК, у т.ч. і на експорт; надання наукової, методичної та іншої допомоги підприємствам та органам управління; фінансування розвитку інфраструктури аграрного ринку тощо.

Здійснення інвестиційних вкладень завжди пов'язане з довгостроковим залученням фінансових, матеріальних та інших засобів, тому стратегія інвестування має передбачати певну перспективу. При її формуванні слід враховувати основні загальні цілі економічного розвитку інтеграційних об'єднань АПК. Вони можуть бути сформовані у вигляді забезпечення приросту капіталу, зростання рівня прибутковості інвестицій і суми прибутку від інвестиційної діяльності, зміни пропорцій у формах реального і фінансового інвестування підприємства та його СЦГ, зміни технологічної і відтворювальної структури капітальних вкладень, зміни галузевої й регіональної спрямованості інвестиційних програм. Для інвестування інтеграційних об'єднань АПК можуть бути використані відразу кілька стратегій, тому доцільно сформувати їх портфель і виробити остаточну на основі спільних інтересів інвестора та об'єднання.

Висновки та пропозиції. Розуміння сутності таких категорій, як “інвестиції” та “інвестиційна привабливість”, а також особливостей формування інвестиційної стратегії дозволяє виявити актуальні напрями дослідження проблеми вибору стратегії інвестування інтеграційних об'єднань АПК та їх СЦГ за умов трансформації економіки та пріоритетної мети – зростання якості життя сільського населення. До таких напрямів належить аналіз їх інвестиційної привабливості і рівня ризику капіталовкладень.

Список використаних джерел

1. Гайдучкий А.П. Інвестиційна привабливість аграрного сектора економіки України на міжнародному ринку капіталу : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.05.01 / А.П. Гайдучкий; учбовий заклад. – К, 2005. – 15 с.
2. Грабовець І.В. Методологічні засади соціологічного дослідження якості життя населення в період соціально-економічних перетворень / І.В. Грабовець, Н.В. Балануцева // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. – 2010. – № 45. – С. 55–60.
3. Курило В.С. Забезпечення продовольчої безпеки як принцип державного управління аграрним сектором України / В.С. Курило // Підприємство, господарство і право. – 2007. – № 7. – С. 77–80.
4. Лайко Г.П. Формування інвестиційної привабливості підприємств АПК : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / Г.П. Лайко; Нац. ун-т харчових технологій. – К., 2004. – 22 с.

5. Мацибора Т.В. Передумови залучення та ефективного використання іноземних інвестицій в АПК України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.07.02 / Т.В. Мацибора; Ун-т економіки та прогнозування НАН України. – К., 2005. – 18 с.
6. Могильний О.М. Реалії та парадокси аграрної політики / О.М. Могильний // Економіка України. – 2008. – № 12. – С. 40–51.
7. Новикова О.Ф. Соціальна орієнтація економіки: механізми державного регулювання : монографія / О.Ф. Новикова, С.М. Гринецька, Л.Л. Шамілева / НАН України. Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, 2009. – 220 с.
8. Польова Т.В. Аналіз демографічних змін та якості життя населення у сучасній Україні / Т.В. Польова // Вісн. Запорізь. нац. ун-ту. – 2010. – № 2(6). – С. 165–171.
9. Саблук П. Стан і перспективи розвитку агропромислового комплексу України / П. Саблук // Економіка України. – 2008. – № 12. – С. 4–18.
10. Статистичний щорічник України за 2013 р. / за ред. О.Г. Осауленка. – К. : Держаналітигорм, 2014. – 552 с.
11. Капітальні інвестиції в Україні за 2013 рік: стат. бюл. – К. : Держаналітигорм, 2014. – 38 с.

Стаття надійшла 08.06.2016

УДК 331.544:37

М.І. Дрозач, Н.К. Стульпінас
Drozach, M.I., Stul'pinas, N.K.

Підтвердження результатів неформального професійного навчання за робітничими професіями в Україні (*госвіг та пропозиції*)

Certification of Informal Skills Training in Worker Occupations in Ukraine (*Experience and Suggestions*)

Розглянуто стан упровадження системи підтвердження результатів неформального професійного навчання за робітничими професіями та визначені пропозиції щодо розширення відповідного переліку професій.

Ключові слова: неформальне професійне навчання, підтвердження кваліфікації, робітничі професії.

This article studied the state of implementation of certifying informal skills training in worker occupations and also it designed proposals to extend the list of related occupations.

Keywords: informal skills training, proof of qualification, worker occupations.

Постановка проблеми. На шляху до євроінтеграції Україна має здійснювати суттєві структурні перетворення в економічній сфері, які пов'язані з необхідністю переходу до інноваційної економіки з використанням новітніх

технологій. Це потребує залучення підготовлених фахівців, що відповідають вимогам європейського ринку праці. Відтак удосконалюється система професійної освіти та навчання, яка має створити кадровий потенціал, здатний забезпечити якісний “стрибок” в економіці та житті країни в цілому.

Дрозач Максим Іванович, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу робочих місць, профорієнтації та підготовки кадрів НДІ праці і зайнятості населення Мінсоцполітики і НАН України (Київ);

Стульпінас Надія Казисівна, старший науковий співробітник відділу робочих місць, профорієнтації та підготовки кадрів НДІ праці і зайнятості населення Мінсоцполітики і НАН України (Київ).

Drozach, Maksym Ivanovych, PhD in Economics, Senior Researcher, Leading Researcher in the Department of Jobs, Vocational Guidance and Training at the Scientific Research Institute of Labour and Employment of the Population under the Ministry of Social Policy of Ukraine and National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv);

Stul'pinas, Nadiia Kazysivna, Senior Researcher in the Department of Jobs, Vocational Guidance and Training at the Scientific Research Institute of Labour and Employment of the Population under the Ministry of Social Policy of Ukraine and National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv).

© Дрозач М.І., Стульпінас Н.К., 2016

© Drozach, M.I., Stul'pinas, N.K., 2016

Одним із значущих напрямів цієї роботи є впровадження системи підтвердження результатів неформального професійного навчання за робітничими професіями, яка забезпечує офіційне визнання кваліфікацій, набутих за межами навчальних закладів на робочому місці, шляхом проходження короткотермінових навчальних курсів, за допомогою самонавчання.

Ця форма навчання характеризується гнучкістю, здатністю швидко реагувати на потреби ринку праці, а також більшою доступністю за фінансовими витратами, ніж навчання у закладах формальної освіти. Неформальне навчання може доповнювати кваліфікацію, набуту за допомогою формальної освіти, створює можливості отримання часткових кваліфікацій, розширюючи професійні можливості осіб “горизонтально” протягом усього життя.

З багатьох причин на сьогодні організація роботи з підтвердження кваліфікації за результатами неформального навчання поки що перебуває на початковій стадії.